

In afschrift aan: Afdeling Strategie & Kennis, A. Broekema

DATUM:	KENMERK:	ONDERWERP:
15 juli 2022	2022.07.15/GW	Advies ontwerp beleidskader natuur planmer

Geacht college,

De provincie Noord-Brabant wil het provinciale natuurbeleid actualiseren. Hiervoor is een 'Beleidskader Natuur 2030' ontwikkeld, waarin de provinciale ambities voor de natuur uit de Brabantse omgevingsvisie zijn uitgewerkt: *'natuurgebieden zijn ingericht, de afname van biodiversiteit is naar een positieve trend omgebogen, waardevolle cultuurhistorische landschappen zijn behouden en er is breed draagvlak voor de nieuwe energie- en klimaatadaptieve landschappen door de ontwerpende aanpak.'*

Op weg naar dit nieuwe natuurbeleid voor de periode 2023-2030 is een ontwerp Beleidskader Natuur uitgebracht. De provincie gebruikt hierbij het instrument milieueffectrapportage (planmer) om keuzes te maken over de inhoud van dit beleidskader. BrabantAdvies is gevraagd hierover een advies uit te brengen.

In het nieuwe beleid ligt de focus op het realiseren van het Natuur Netwerk Brabant (NNB). Daarbij is duidelijk dat voor noodzakelijk natuurherstel ook de condities van het water- en bodemsysteem in zones van de natuurgebieden dienen te verbeteren. De provincie zet daarnaast ook in om het natuurbeleid te verbreden naar andere beleidsdomeinen en natuur meer te verbinden met de Brabander.

Eerder dit jaar brachten we als bouwsteen voor het nieuwe natuurbeleid het [advies 'Van voordeur tot en met Natura2000'](#) uit. Hieronder geven wij een samenvatting van dit advies.

Jarenlang natuurbeleid heeft niet geresulteerd in herstel van biodiversiteit. Om dat te kantelen, is het niet alleen nodig in te zetten op de afgebakende natuurgebieden, maar om natuur onderdeel te maken van ons dagelijks denken en doen: zowel beleidsmatig als vanuit de samenleving. Het gaat om een nieuw narratief met een brede kijk op natuur, vertrekkend vanuit de leefwereld van de Brabander, waarin de voordelen van natuur voor gezondheid, klimaat, economie en recreatie naar voren komen.

Voor dit nieuwe natuurbeleid heeft BrabantAdvies zeven aanbevelingen gedaan langs drie sporen. Van werken aan draagvlak en meer eigenaarschap van de samenleving tot en met natuur in hart en hoofd van de Brabander:

- Zorg voor een consistente koers. Verbind natuur met ander beleid zoals stikstofaanpak, water en bodem, klimaat en landbouw. Maak natuur onderdeel van ruimtelijke afwegingen en investeringsbeslissingen. Natuur moet een van de pijlers zijn waarop we schaarse ruimte en middelen inzetten. Betrek inwoners, bedrijven en organisaties vanaf het begin.
- Werk aan een gebiedsgerichte uitvoeringsstructuur. Maak heldere afspraken per gebied en zorg voor snelle besluitvorming. Verken betere stroomlijning van financiële middelen.
- Faciliteer hulpstructuren Brabantbreed, ook voor het buiten- en stedelijk gebied, voor iedereen toegankelijk.

- Benut sturende instrumenten via het Omgevingsbeleid en ga in gesprek met bedrijven over de randvoorwaarden voor hun 'license to operate' en 'license to grow'.
- Stimuleer nieuwe verdienmodellen mét natuur. Breng de waarde van ecosysteemdiensten in beeld. Zorg dat vergoeding van ecosysteemdiensten een plek krijgt in financieringsstromen. Organiseer lerende netwerken.
- Benut de kracht van het landschap. Verbind Brabanders via het nabije landschap met natuur. Betrek inwoners zelf bij het nieuwe ontwerp van het buitengebied.
- Versterk de beweging van vergroening via maatschappelijke organisaties. Ondersteun deze partijen en benadruk het belang van hun inzet. Bevorder kansrijke initiatieven waarbij landschap, natuur en innovatie hand in hand gaan.

Het doet ons goed dat we in het ontwerp Beleidskader Natuur 2030 veel van onze aanbevelingen terugzien. In het verlengde hiervan en in het licht van actuele ontwikkelingen, geven we nu nog enkele belangrijke aandachtspunten mee. Ook om hiermee de ambities van het natuurbeleid verder te concretiseren.

1. Benut de kansen voor versnelling, maar werk óók bottom up verder

Het wordt elke dag urgenter om natuurherstel en verlies aan biodiversiteit aan te pakken. Essentieel hierbij is dat de provincie samen met haar stakeholders het water- en bodemsysteem in en om de natuurgebieden op orde gaat krijgen. Met de huidige dynamiek van de stikstofaanpak, met steun en druk van het Rijk, ontstaan kansen om de aanpak te versnellen. Dit maakt ook dat het natuurbeleid de komende jaren de prioriteit krijgt die nodig is om de achteruitgang te kantelen.

De stevige hobbel van weerstand moet echter wel worden genomen. Draagvlak voor het natuurbeleid is een uitdaging en goede communicatie daarover is cruciaal. Het is balanceren tussen de benodigde versnelling enerzijds en tijd en ruimte voor gedragen voortgang anderzijds.

Daartoe is het nu heel hard nodig om successen te boeken en te laten zien dat het kan. Dat betekent voor nu de uitvoering doorzetten waar zich kansen voordoen, al zijn ze kleinschalig (voor individuele boeren of herinrichting op kleine schaal). Van die interventies kan de provincie leren voor een verdere praktische invulling van de gebiedsgerichte aanpak. Het is zaak om daar waar energie bij partijen zit ook voortgang te boeken, zeker wanneer dit voor individuele ondernemers snel duidelijkheid kan bieden.

Tegelijkertijd is het ook zaak om scherp te houden dat gebieds(her)inrichting tijd kost. We kunnen lering trekken uit verschillende goede voorbeelden in Brabant, zoals in de Overdiepse polder (in het kader van Ruimte voor rivier), natuurherstel in de Westelijke Langstraat en de resultaten van de reconstructiepijl Gemert-Bakel. Ook buiten de provincie zijn er voorbeelden zoals een aanpak van Natuurlijk Friesland¹, Schiermonnikoog en een pilot Staverden in Gelderland. De sleutel voor succes in deze aanpakken is door bottom up per gebied vertrouwen op te bouwen, vanuit duidelijke - met alle betrokken partijen geformuleerde - uitgangspunten en doelstellingen te kijken wat nodig is en te komen tot keuzes. Het betekent ook het kunnen beschikken over voldoende verschillende en effectieve instrumenten.²

Het is goed te zien dat de provincie een actief grondbeleid gaat voeren, samen met het rijk, gemeenten, waterschappen en andere grondeigenaren zoals ASR. Een groundbank, individuele en kavelruil-arrangementen en mogelijkheden van uitkoop en verplaatsing via landelijke regelingen zijn essentiële onderdelen om tot ontwikkeling en herinrichting te kunnen komen.

De uitvoering zal op individuele ondernemers grote impact hebben.³ Hiervoor blijven ondersteuning en begeleidende maatregelen nodig die ruimte geven aan de sociale impact in gebieden en bij

¹ Zie artikel in ROM Magazine van juni 2022

² Het is goed te zien dat de provincie voortvarend een gebiedsgerichte aanpak water-natuur-landbouw is gestart, bij vijf van de 17 Natura-2000 gebieden met prioriteit. De vraag is of dit niet gelijktijdig Brabantbreed opgepakt zou moeten worden.

³ Leer ook van lessen van de reconstructie van de zangronden. Zie <https://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikelen/hoewe-lering-kunnen-trekken-uit-de-reconstructie-zandgronden-voor-de-gebiedsgerichte-aanpak-stikstof/>

ondernemers. Uit de resultaten van de aanpak van VABIMPULS blijkt hoe belangrijk het is voor initiatiefnemers om eigen regie, ruimte en tijd te ervaren.

2. Ruimte én randvoorwaarden voor landbouw

Niet alles kan overal. De druk op de schaarse ruimte maakt duidelijke omgevingskaders vanuit de overheid urgent.⁴ Het bereiken van de natuurdoelen en een daaraan gekoppeld robuust bodem- en watersysteem vraagt om het formuleren van de randvoorwaarden waarbinnen (welke vorm van) landbouw mogelijk is. Denk aan kwetsbare beekdalen, waar extensivering van veeteelt beter past dan intensieve plantaardige teelten. Een gemeente kan met een omgevingsplan randvoorwaarden aangeven voor passend grondgebruik in een bepaald gebied.

In de uitvoering van het natuurbeleid is het zaak om te zorgen voor maximale synergie en samenhang met het landbouwbeleid. Belangrijk onderdeel is daarbij het stimuleren en faciliteren van verdienmodellen voor natuur én voedselproductie.⁵ Het is in onze ogen daarom noodzaak te komen tot een gezamenlijke ontwikkelingslijn van natuur met landbouw en voedsel.

3. Meer aandacht voor landschap

Het is goed te zien dat in het beleidskader het behoud, herstel en de ontwikkeling van landschappen worden benoemd. Inzet voor het landschap dient meerdere doelen, het is goed voor de biodiversiteit en ook goed voor de verbinding van de Brabanders met natuur. Een mogelijkheid daartoe is het stimuleren van groenblauwe dooradering van de stad en het landelijk gebied. Denk aan het formuleren van een ontwikkelprincipe in het Brabants omgevingsbeleid zoals dat 'groen mee groeit' bij iedere ontwikkeling. Dit kan nog een stap concreter worden gemaakt door een ambitie van Brabant te formuleren voor 10% groenblauwe dooradering.⁶ Kijk ook naar mogelijkheden hoe ander provinciaal beleid kan bijdragen aan het versterken van het landschap in alle delen van Brabant. Door ook samenhang te zoeken met het milieu- en gezondheidsbeleid en met cultuurhistorie kan bovendien het belang van de Brabanders duidelijker in beeld komen.

4. Blijf investeren in natuur

Het nieuwe natuurbeleid is ambitieus. Voor het herstel van natuur en biodiversiteit zijn grote investeringen nodig. Daarbij lijken de aangekondigde provinciale bezuinigingen op het budget geen verstandige keuze.⁷ Juist omdat er harde realisatieverplichtingen zijn ten aanzien van het NNB, zal het daarbij (waarschijnlijk) gaan om bezuinigingen op de pijlers verbonden en natuurinclusief. Pijlers die juist moeten zorgen voor verbreding van de natuurinzet. Dat is een lastige boodschap als anderzijds de ambitie is om meer en andere partijen (financieel en in andere vormen) te betrekken voor een bijdrage aan herstel en ontwikkeling van biodiversiteit. Het betekent dat de provincie in ieder geval creatief op zoek moet gaan naar andere oplossingsrichtingen om een beroep te doen op andere beleidsterreinen om tot gezamenlijke win-wins te komen.

5. Maak resultaten zichtbaar door monitoring

Naast de resultaten in het kader van de beleidsdoelen van de provincie gaat het ook om het in beeld brengen van resultaten. Denk aan de effecten van extensieve vormen van landbouw voor minder watergebruik, minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, betere bestuiving van voedselgewassen met als gevolg hogere opbrengst. Maar ook aan de winst van de natuurinzet voor de gezondheid van Brabanders.

⁴ Het Rijk heeft dit ook aangekondigd, zie de ruimtelijke ordeningsbrief van minister Hugo de Jonge.

⁵ Ook het Rijk onderkent dit. Zo geeft Minister Staghouwer in zijn perspectievenbrief aan dat hij het belangrijk vindt dat het vertrouwen van agrariërs in extensievere vormen van landbouw groeit en dat de overheid aantoonbaar dat naast voedselproductie ook het leveren van publieke diensten een goed verdienmodel oplevert. Op dit terrein lopen veel initiatieven, ook in Brabant zoals natuurinclusieve landbouw, agroforestry, koolstof en biodiversiteit. Om de overstap te maken kan een transitiefonds helpen.

⁶ Dit sluit aan bij ambities van de Europese Unie en bij het Nationaal Programma Landelijk Gebied NPLG.

⁷ We zien dat ook terug in verschillende zienswijzen.

Dit soort gegevens zijn ook relevant voor het in beeld brengen en waarderen van verschillende ecosysteemdiensten, onderdeel van nieuwe verdienmodellen. Hiervoor is monitoring nodig op verschillende schalen, op het niveau van de verschillende natuurgebieden, op provincieniveau maar ook op bedrijfsniveau. Breng daarom verschillende (bestaande) databronnen bij elkaar⁸ en ontwikkel dit verder in nauwe samenwerking met stakeholders.

Wij wensen u succes met de uitwerking van natuurbeleid. Graag blijven wij hierover meedenken.

Met vriendelijke groet,

Pieter van Geel
BrabantAdvies,
voorzitter Provinciale Raad voor de Leefomgeving

⁸ Zoals bijv: <https://www.brabant.nl/actueel/nieuws/natuur-en-landschap/2021/rapportage-de-toestand-van-de-natuur>